

DOEPAK

DuPAK DoePAK POPPENSPE(ELMUSEUMKRUISELKRANTKRABEL) DoePAK DuPAK
Nr. 117a

Paul Klee: een geest en een clown met grote oren

Zelf eens proberen? Weer zo'n leuke activiteit van het Poppenspe(e)lmuseum. De beeldend kunstenaar Paul Klee (1879-1940) was een tijdgenoot van o.a. Theo van Doesburg, Wassily Kandinsky, August Macke en Piet Mondriaan. Een tijdlang gaf hij les aan het Bauhaus in Weimar. Klee maakte in de periode 1916-1925 bijna vijftig handpoppentheaterfiguren voor zijn zoon Felix (1907-1990). Ze ontstonden in de keuken van hun woning in München. Felix Klee vertelt hierover: "In het Münchner Marionettentheater van 'Papa Schmid' zag ik vaak voorstellingen met Kasperl Larifari. Ik zeurde thuis om een eigen poppenset. Op mijn negende kreeg ik acht door mijn vader beschilderde poppenkastpoppen. De koppen waren van gips en papier-maché. De kleren had hij genaaid van oude lapjes. Ik heb er wel vijftig van hem gekregen. Hij maakte de poppen ook van luciferdoosjes, hout, blik, borstels, botten, noten en een stopcontact. Vandaag de dag zijn er nog dertig figuren over, zoals Kasperl en Grell (de Duitse Jan Klaassen en Katrijn), de agent, de duivel, een boef, de Barbier van Bagdad, een monnik, een pop die mijn vader voorstelde, en karikaturen van andere bekenden. Als ik een voorstelling wilde geven, hing mijn vader een houten schilderijlijst op tussen de huis- en slaapkamer. Meestal had ik geen andere toeschouwer dan onze poes Fritzli en soms ook mijn vader. Hij ging er met zijn pijp in zijn mond eens goed voor zitten en lachte om mijn grappen."

Op de plaatjes hierboven zie je de *Clown met de grote oren*. In de beschildering van de poppenkop kun je de invloed van de 'De Stijlbeweging' ontdekken. Kenmerkend zijn de geometrische lijnen en felle kleuren. De figuur heeft iets van *Harlekijn*, een van de *narren* uit de *commedia dell'arte* (spreek uit: kommediadell'artee), improvisatietoneel dat in de zestiende eeuw in Italië is ontstaan. Het 'Zentrum Paul Klee' (Zwitserland) heeft vier bouwpaakketten samengesteld waaruit vijf replica's kunnen worden geknutseld van handpoppen van Paul Klee. Deze kopieën (de heer en mevrouw Dood, de *Witharige eskimo* en de afgebeelde *geest* en *clown*) zijn voor ons museum uitgevoerd door Hetty Paërl (Amsterdam).

Wil je (nog) meer te weten komen over internationale (volks)poppentheaterfiguren en over kunstenaars die zich lieten inspireren door het poppentheater? Raadpleeg het poppentheater-abc op onze websites www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2, www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl of www.poppenspel.info. In onze web- en museumwinkel vind je gezelschapsspelen op poppentheatergebied en documentatie die uitnodigt tot de activiteit *Zelf eens proberen?* Illustraties: kop van *Zündholzschachtelgeist* (Luciferdoosjesgeest) en *Zwitserse postzegel* – uitgave naar aanleiding van de opening van het Zentrum Paul Klee in 2005 – met een afbeelding van de aquarel 'Monument im Fruchtländ' (1929) en *Breitohrclown*. De witte golvende lijnen op de zegel geven de contouren weer van het Bernse landschap en het door de Italiaanse architect Renzo Piano ontworpen centrum, waar exposities en voorstellingen te zien zijn.

Zelf een poppenkastpop maken? Pak een leeg luciferdoosje. Versier het, plak in de bodem een pasfoto of teken er een gezicht in. Zet een pluim op zijn of haar hoofd. Steek een of twee vingers in het opengeschoven doosje. Je vingerpopp is klaar. Het spel kan beginnen. Tekst en realisatie: Otto van der Mieden © (2007). Afbeeldingen figuren: Zentrum Paul Klee, Bern ©. Veel plezier en applaus!

Doepak is hét Poppenspe(e)lmuseumcadeau. Doepak is gratis voor iedereen die de vragen van een Poppenspe(e)lpeurtocht goed beantwoord heeft. Verzamel alle afleveringen van de Doepakkruielkrant en -krabbel!
Een dupak (spreek uit: doepak) is een stang- en trupcop. Het nummer met de dupak wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uittrekken en weer inkrimpen van de hals van de Dood van Pierlala in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupak wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doods stilte geschiedt, gaat het strekken en krimpen van de dupak razendsnel en met veel tumult. Dupak betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupak hangt, gaat door het hoofd en het lijf en zit vast aan de houten heup. Het gat in het hoofd is wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupak is een touw vastgemaakt. De touwen gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhout. Door dit op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupak ook om zijn as draaien; daarbij zwierven de armen wijd uit.